

Zs. Sejtes Györgyi

„*Tudós tanárok – tanár tudósok*” konferencia. Fókuszban a tanulás és a tanítás értékelése

Bevezetés

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Központja 2016. november 8–9-én rendezte meg a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényei között a *II. Tudós tanárok – tanár tudósok* című konferenciáját, amelynek középpontjában a tanulás és a tanítás értékelése állt. A konferenciasorozat második rendezvényének célkitűzései között szerepelt az osztatlan tanárképzéssel kapcsolatos értékelési kérdések megvitatása; az általános és a középiskolai, valamint a felsőfokú képzés során használatos osztályozási, pontozási, szó- és írásbeli véleményezési eljárások pedagógiai, pszichológiai, szaktárgyi és oktatásmódszertani aspektusainak a feltérképezése. A konferencia tematikája azt a szemléletet tükrözte, amely szerint az értékelés a köznevelés és a felsőoktatás teljes spektrumára (az óvodától az iskoláig, a felsőoktatásig) alkalmazandó, az oktatás és a tanulás minőségének biztosítója, része a pedagógiai kultúrának; nemcsak a diákokra értelmezendő, hanem az életpályamodellhez kötődően a pedagógusokra is (1).

A konferencia előadásai az értékelés alapkérdései köré csoportosíthatók, a *Kit, mit, mikor, miért, hogyan értékelünk?* kérdésekre kerestek és javasoltak válaszokat. Hagyományosan a pedagógiai köztudatban az értékelés a tanárok azon tevékenységét jelentette, amely a tanulóra irányuló minősítést foglalta magában (Golnhofer 2003: 386). A konferencia ennél tágabban, újszerűbben viszonyult a problémakörhöz, és a pedagógiai értékelés fogalmát állította a fókuszba; a nevelés, oktatás céljaira, feladataira, tartalmára, folyamatára, környezetére, eredményeire, szintjeire is kiterjesztette a pedagógiai értékelést úgy, hogy a szervezett visszacsatolást a fejlesztő értékelés szolgálatába állította (Golnhofer 2003: 387).

A konferencia programja

Erdődy Gábor (rektorhelyettes, ELTE) gondolatébresztő megnyitójával indult a konferencia. Sipos Imre (köznevelésért felelős helyettes államtitkár), Patkós András (akadémikus, az MTA Szakmódszertani Kutatási Programjának vezetője) és Károly Krisztina (főigazgató, ELTE Tanárképző Központ) köszöntőikben az értékelésre mint a tanítási folyamat egyik meghatározó szegmensére tekintettek.

1. kép

Károly Krisztina köszöntő beszéde

Plenáris előadások

A konferencia első napján a plenáris előadások elsősorban az értékelés makroszintű problémáit vették górcső alá két témakörben (2: 21–28).

Az Értékelés és felelősség témaköre

Frank Tibor (ELTE BTK) *Az értékelés felelőssége* című munkájában az értékelő személy társadalomépítő vagy -romboló tevékenységét, az értékelés szerepét az önértékelésben, az értékelés bizalmi és viszonyjellegét, valamint az értékelés szubjektív voltát járta körül. Mikonya György (ELTE TÓK) *Az értékelés sokszínűsége* című munkája az értékelés történeti áttekintésén túl azt emelte ki, hogyan ne értékeljünk, továbbá hogy az értékelés szempontjából milyen pedagógusattitűd a követendő.

2. kép

A plenáris előadások hallgatósága a Gólyavár (ELTE BTK) Mária Terézia termében

Patkós András (MTA) az MTA által támogatott 19 szakmódszertani kutatási programról beszélt, amely közel 100 felsőoktatási kutatóintézeti kutató és 150 gyakorló pedagógus kutatási együttműködésével a magyar közoktatás égető kérdéseire keres válaszokat. Célként fogalmazta meg a kutatótanárok bekapcsolását az MTA köztestületi hálójába, a tanári kutatások helyének megteremtését és állandósítását az MTA-támogatású kutatások spektrumában.

Hannu Salmi (University of Helsinki) *Towards research-based teacher education and evaluation: bridging the gap between formal education and informal learning* című angol nyelvű előadásában a tanítási folyamatban szükségesnek gondolta a formális oktatás és az informális tanulás közötti szakadék áthidalását, a tanárképzésben a kutatásalapú megközelítést, a kompetenciaelemzést, a kritikai és a tényeken alapuló értékelést.

Az Átmenet képzések és a felnőtt élet között témaköre

Csapó Benő (SZTE Neveléstudományi Intézet) a középfokú-felsőfokú képzés közötti átmenet kapcsán áttekintette a nemzetközi tendenciákat, ennek tükrében elemezte az érettségi vizsga funkcióit és fejlesztésének a lehetőségeit. Összefoglalta az egységes és objektív értékelési skálák alkalmazásának a jelentőségét, valamint a hatékony mérőeszközök kifejlesztésének a lehetőségeit.

Tasnádi Péter (ELTE TTK) *Mit várunk a hallgatótól? Absztrakció, megértés, alkalmazás* című munkája azt a problémát járta körül, hogy milyen alapvető előképzettségre (ismeretanyagra és kompetenciákra) van elengedhetetlenül szükség (elsősorban a műszaki-természettudományos képzésekre vonatkozóan) a felsőfokú tanulmányok elkezdéséhez. Az elvárások konkrét megfogalmazása nemcsak a középiskolai szaktanárok munkáját segítheti, hanem alapot jelenthet az egyetemi bevezető kurzusok módszertani gyakorlatának a megújításához is.

Zsakó László (ELTE IK) *Informatika tantárgyi értékelés – iskola kontra versenyek* című előadása elsősorban az informatikai oktatásról szólt, következtetései azonban a többi tantárgyra is vonatkoztathatók. A prezentáció áttekintette az értékelési rendszereket, a koncepciók eltéréseit, annak okait, hatásait, valamint ezek következményeit.

Papp Gabriella (ELTE BGGyK) *A különleges bánásmódot igénylő gyermekek esélyei az oktatásban* című előadásában számos aktuális kérdést fogalmazott meg. Az előadás főbb problémakörei: a külön- vagy együttnevelés legitimitációja, a társadalom intézményeinek, közösségeinek a hozzáférhetősége, az ellátórendszer életkor-specifikusan szerveződő intézményeinek viszonya a „felnőttvilággal” az értékelés aspektusában.

A tanári és tanulói kompetencia mérése témaköre

A konferencia második napjának plenáris előadásai a köznevelés egyik központi témájával, a tanulói és a tanári kompetencia értékelésével foglalkoztak makro- és mezoszintű megközelítésben. Pongrácz László (OH) *A kompetenciamérés eredményeinek kompetens használatáról* című előadásában az országos kompetenciamérés eredményeinek értő felhasználására hívta fel a figyelmet. A bemutatott elemzésrészleteket a következő témák köré csoportosította:

- Mi történt ezzel a gyerekekkel?
- Mennyit ér egy osztályzat?
- Község – város – főváros?
- Jó iskola, rossz iskola?

Munkácsy László (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium) a középiskolai rangsorok kritikája és szükségszerű meghaladásuk mellett tette le a voksát. Felhívta a figyelmet arra, hogy Magyarországon az országos kompetenciamérés rendszerének köszönhetően már régóta rendelkezésre állnak olyan adatok, amelyeknek a segítségével jóval mélyebb és szakszerűbb elemzéseket lehet végezni. „A rangsorok kultusza helyett sokkal fontosabb lenne egy, az iskolák munkáját több oldalról bemutató, a teljesítményt a maga értékén kezelő információs rendszer kialakítása” (2: 24).

Szivák Judit (ELTE PPK) a *Mester- és kutatópedagógusok megjelenése a köznevelésben* című előadásában a pedagógusminősítési rendszer kiegészítése, kipróbálása és korrigálása a TÁMOP-3.1.5/12-2012-0001 azonosítójú projekt keretében 2016 januárjától megvalósuló mester- és kutatótanárok minősítési eljárását ismertette. Bemutatta az eljárás pilotprogramját sikeresen teljesítőkkel szemben támasztott elvárásokat (a tudatosan tervezett szakmai fejlődést, az elemző-feltáró, az újító-innováló és a tudásmegosztó tevékenységeket).

Molnár Katalin (ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium) az értékelés középpontjába a pedagógusértékelést állította. Előadásában azt vizsgálta, hogy a közelmúltban bevezetett pedagógus-életpályamodell önértékelési-tanfelügyeleti-minősítési rendszere mennyire váltja be, válthatja be a hozzá fűzött reményeket.

Kerekasztal-beszélgetés

A Kárpáti Andrea (ELTE TTK) által vezetett kerekasztal-beszélgetés a *Művészetpedagógia a 21. században: a képesség, kompetencia, tehetség és személyiség fejlesztése és értékelése* téma különböző aspektusait járta körül Bényei Judit (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem), Bodnár Gábor (ELTE BTK), Bodóczy István (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) és Novák Géza Máté (ELTE BGGyK) közreműködésével. A panelbeszélgetés résztvevői kutatási eredmények alapján bizonyították, hogy a 21. században újragondolt művészeti tárgyakra (éneket-zenére, drámára, mozgóképkultúra és médiaismeretre, táncra, vizuális kultúrára) minden tanulónak szüksége van készségeitől függetlenül, harmonikus képességfejlődése érdekében (2: 79).

Poszterbemutatók

Az *Értékelés-önértékelés, mérés-felmérés* poszterbemutatók változatos témákkal várták az érdeklődőket. A következő témákban készültek poszterek: a mindennapos testnevelés hatásának kimutatása; az értékelés szerepe a pedagógushallgatók reflektív gondolkodásában; a „Rajtam múlik” program; a „Visszajelzés a visszajelzésről” – pedagógushallgatók reflexiója; a munkaszervezés és a munkaformák szerepe a tanulók közötti értékelés, illetve az értékelés tanári kompetenciájának fejlesztésében; a gépirástanulás eredményességének az értékelése (2: 80–84).

3. kép

A poszterek jó alkalmat adtak a szakmai beszélgetésekre

Szekció-előadások

Az előadók a szekciókban az értékelés változóival, a viszonyítás meghatározásával, fázisaival, lépéseivel, műveleteivel, gyakorlati értékelési eljárásaival foglalkoztak. A szekció-előadásokat a következő tematika alapján hallgathatták meg a résztvevők:

- *A kommunikáció és a tanulás értékelése speciális kontextusban*
- *A matematika tanításának egyes értékelési kérdései*
- *A projekt munka a tanári és a tanulói fejlődés szolgálatában*
- *A segédeszközök használatának problematikái a teljesítmény megítélésében*
- *A tanári/tanárjelölti munka minőségének a mérése*
- *A tanulás és a tudás értékelése a természettudományok területén*
- *Az értékelés a gyakorlatok eredményességének a szolgálatában*
- *Az iskolai mérésekről általában, a szövegértés méréséről konkrétan*
- *Az MTA szakmódszertani pályázatán nyertes kutatási programok bemutatása I.: az autizmus problematikái*
- *Az MTA szakmódszertani pályázatán nyertes kutatási programok bemutatása II.: A digitális képi nyelv, valamint a kutatásalapú tanulás fejlesztéséről*
- *Coaching, önismeret, szubjektivitás és értékelés*
- *Értékelés és megújulás a magyar nyelv és irodalom területén*
- *Értékelési gyakorlatok idegen nyelvi képzésekben*
- *Értékelésről a zenei és a vizuális nevelésben*
- *Fejlesztő és hatékony visszajelzés a pedagógiai munkáról*
- *Fejlesztő eszközök, fejlesztő értékelés*
- *IKT-eszközök és -módszerek az értékelésben*
- *Jó gyakorlatok online és offline értékelési módszerekkel*
- *Könyvtár és értékelés*
- *Mérés az idegen nyelvek elsajátításában*
- *Mérés/értékelés a művészeti nevelésben és a műszaki képzésben*
- *Pedagógus-életpálya és megmérettetés*
- *Testnevelés, fizikai és szellemi akadálymentesítés*

Az anyanyelv-pedagógiához közvetlenül köthető szekció-előadásokról röviden

Antalné Szabó Ágnes (ELTE BTK) *A tanári kommunikáció elemzése és értékelése* című előadásában videós órákra épülő empirikus kutatások eredményei alapján tekintette át azokat a lehetséges nézőpontokat, szempontokat és módszereket, amelyek segítséget szolgálhatnak a tanárjelölt hallgatók pedagógiai kommunikációjának az elemzéséhez és értékeléséhez: a reflexiókhoz és az önreflexiókhoz. Ezek az eredmények nemcsak a felsőoktatásban a tanárképzési kurzusokon és az iskolai gyakorlatokon, hanem a köznevelésben is hasznosíthatók (2: 30–31).

Kapitány Dóra (KE PK) és Laczkó Mária (KE PK) *A mese a gyermekek szövegértési folyamatában diagnosztikus és terápiás szempontból* című munkájukban a 2. osztályosoknak a meséléshez, a mesékhez fűződő attitűdjét vizsgáló kérdőíves felmérés kutatási eredményeit összegezték. Javaslatokat fogalmaztak meg az alsó tagozatosok olvasásának és szövegértési folyamatának népmesékkel történő megítéléséhez és fejlesztéséhez (2: 49).

Laczkó Mária (KE PK) és Süveggyártó Tiborné (KE PK) *Diktálás vagy digitálás? – Az informatikai eszközök hatása a különböző életkorú gyermekek írás- és fogalmazási készségére* című előadásában bemutatott kutatás 5. és 7., illetve 9. és 11. osztályos diákok fogalmazási folyamatának a vizsgálatára irányult. A tanulók szerkesztésmódját és gondolkodásának menetét papíralapú és számítógépen írt fogalmazások alapján hasonlították össze. Az szerzők az eredmények bemutatása mellett pedagógiai konzekvenciákat is megfogalmaztak (2: 55–56).

Laczkó Mária (KE PK) *Nyom vagy por? Szerepkeresés, szerepfelismerés, szerepvállalás tizenéves korban a digitális technika világában* című előadása „az ifjúságkutatók >>kapunyitási pánikként<< diagnosztizált jelenségének (a személyiséget érintő kérdések fokozott megjelenésének, a társadalmi szerepekre készültség hangsúlyozottá válásának) alábbi kérdéseire irodalmi alkotás és a hozzá kapcsolt feladatsor alkalmazásával kereste a választ: Mit tehet és hogyan a pedagógus ebben a helyzetben? Hogyan alakul a mai online világban élő fiatalok szerepkeresése, mennyire ismerik/ismerhetik fel szerepeiket, és hogyan képesek azokat felvállalni?” (2: 55)

Parapatics Andrea (PE MFTK) *A nyelvi sokszínűség: előny vagy hátrány?* témáját járta körül előadásában. Egy 50 fős attitűdvizsgálat eredményeire hivatkozva a magyartanárok képzésének ezt illető hiányosságaira figyelmeztetett, nemzetközi példákon és saját ötleteken alapuló jó gyakorlatok alkalmazását ajánlotta a probléma megoldására (2: 62–63).

Sápiné Bényei Rita (DE Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája) *Szaktársasági innováció: TCI az anyanyelv tanításában* című előadásában német nyelvterületen már ismert tanári módszert, a témacentrikus interakciót (TCI) mutatta be. Az anyanyelv tanításában helyi innovációként működő módszer olyan projekt keretében valósult meg, amelyben magyar szakos hallgatókat ismertettek meg a módszer elemeivel. A kvantitatív vizsgálat eredményei a hallgatók visszajelzéseire épülnek (2: 65).

Szabó Roland (ELTE BTK) előadásában a magyar nyelv és irodalom emelt szintű írásbeli érettségik értékelésének a hiányosságaira és pozitívumaira reflektált. A szerző a vizsgák típusfeladatainak összehasonlításával rámutatott az egyes feladattípusok értékelésének szubjektív jellegére, valamint arra, hogy a vizsgatípus értékelésének szempontjai és módszerei inkább a hagyományos ismeretközlési rendszer vonalába illeszthetők be, a kreativitás és a másképp gondolkodás akár hátrányként is értelmeződhet (2: 71).

Zs. Sejtes Györgyi (SZTE BTK) *A szövegértési képességmérések tartalmi keretének alkalmazása a diagnosztikus és a fejlesztő értékelés támogatásával a fejlesztés folyamatában (Osztálytermi gyakorlat, 7. osztály)* című előadásában az osztálytermi gyakorlatban statisztikailag igazoltan bevált

szövegértésképeség-fejlesztési folyamatot és annak taneszközét mutatta be. A differenciálás alappilléret az országos kompetenciamérés tartalmi keretének szegmensei: a szövegtípusok és a gondolkodási műveletek adják (2: 77–78).

Összegzés

Az összefoglalóból kitűnik, hogy a konferencia témája, a tanulás és a tanítás értékelése a hazai felsőoktatási intézmények, a tudományegyetemek, a köznevelési intézmények, a gyakorlóiskolák „tudós tanárai – tanár tudósai” a társintézmények, a minisztériumi, hivatali intézmények és a tanárképzést támogató társadalmi szervezetek képviselőit is megérintette. Az előadók különböző aspektusból a tanulók tárgyi teljesítményén túl az értékelést az oktatási rendszer egészére, minden szintjére, minden szereplőjére vonatkoztatták az eredményesség és a hatékonyság növelése érdekében. Az előadásokban nyomon követhetők az értékelés visszacsatoláson túli funkciói (a helyzetfeltárás, a folyamatok korrigálása), kritériumorientált módja és fejlesztő szerepe. A konferencia egyik üzenete, hogy az adaptív oktatási módszerek alkalmazása, a reflektív, önreflektív megközelítés hozzásegítheti az oktatási rendszer szereplőit (tanárokat, diákokat, szülőket), hogy az értékelésre ne csak minősítésként, hanem a fejlődés lehetséges eszközeként tekintsenek. A másik az, hogy az értékelés során az eredményesség érdekében figyelembe kell venni a kiinduló állapotot, a körülményeket és a megtett utat is.

A 350 regisztrált anyaországi és határon túli résztvevő, közülük mintegy 120 előadó, poszterbemutatóval vagy kerekasztal-felzólalóként működött közre a konferencia munkájában (1). Az elméleti és az empirikus kutatásokon, a gyakorlati tapasztalatokon, a „jó gyakorlaton” alapuló előadások hidat képeztek a köznevelés és a felsőoktatás között. A formális kommunikáción (előadások, hozzászólások) túl informális szakmai beszélgetésekre is lehetőségük nyílt a résztvevőknek, és ez inspirálja a további közös, illetve egyéni munkát. A konferencia anyagának lektorált tanulmánykötete segítségével (megjelenése várhatóan 2017-ben) elmélyedhetünk az értékelés rejtelmeiben.

Irodalom

Golnhofer Erzsébet 2003. A pedagógiai értékelés. In: Falus Iván (szerk.) *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 383–416.

(1) Konferenciafelhívás 2016. <http://tudostanar.elte.hu/konferenciarol> (2017. január 8.)

(2) Konferenciaprogram az előadások tartalmi összefoglalóival 2016. http://tkk.elte.hu/wp-content/uploads/2016/10/program-%C3%A9s-absztraktf%C3%BCzet_2.pdf (2017. január 8.)

Zs. Sejtes, Györgyi: On the conference “Science teachers – teaching scientists”. Evaluation of learning and teaching in focus

Az írás szerzőjéről

Zs. Sejtes Györgyi

kutatótanár, igazgatóhelyettes
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti
Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája, Szeged

egyetemi tanársegéd
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged

sejtes[kukac]hung.u-szeged.hu